

Jihočeská universita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Přiblížení základních principů Feng-Shui žákům v ZŠ a MŠ ve Zdíkově a jejich aplikace v praktickém projektu

Vedoucí práce: Mgr. Irena Kovářová

Autor práce: Milan Sojka

Studijní obor: Pedagogika volného času – kombinované studium

Ročník: 2012/2013

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Ve Zdíkově dne 23. března 2013

.....

Milan Sojka

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Ireně Kovářové za odborné vedení mé bakalářské práce, za její vstřícnost, ochotu a podnětné rady a připomínky.

Děkuji také řediteli ZŠ a MŠ ve Zdíkově Mgr. Václavu Kyznarovi a Mgr. Zdeňce Pešlové za umožnění realizace mého projektu, podporu a spolupráci.

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Teoretická část.....	8
2.1 Feng shui jako cesta k harmonii života	8
2.2 Historie feng shui	10
2.3 Energie hmoty.....	11
2.4 Metody feng shui	12
2.4.1 Škola tvarů sing-fa	12
2.4.2 Kompasová škola li-fa.....	12
2.4.3 Kniha proměn I-t'ing	13
2.4.4 Pa-kua (ba-gua).....	14
2.4.5 Pět prvků a elementární cykly	17
2.4.6 Devět paláců	18
2.4.7 Jin a jang.....	19
2.5 Energie prostoru.....	19
2.6 Člověk a symbol	21
2.7 Projekt a jeho základní principy	23
2.7.1 Spontánní výtvarné projevy dětského věku	25
2.7.2 Krize dětského výtvarného projevu	25
2.7.3 Období dospívání.....	26
2.8 Výtvarná výchova v povinném vzdělání (RVP).....	27
3 Praktická část.....	29
3.1 Popis školy.....	29
3.1.1 Historie školství Zdíkovska	29
3.1.2 Základní škola a Mateřská škola Zdíkov.....	29
3.2 Příprava projektu.....	30
3.3 Tvůrčí principy feng shui	30

3.3.1	Lekce první - Princip prásily, životní energie	31
3.3.2	Lekce druhá - Princip pěti živlů, kompatibility elementárních vlastností	34
3.3.3	Lekce třetí - Princip měkké linie, přirozeného toku energie	38
3.3.4	Lekce čtvrtá - Princip symboliky	41
3.3.5	Lekce pátá - Princip umírněnosti	44
3.3.6	Lekce šestá - Princip rovnováhy (jednoty) v rozmanitosti, dynamické rovnováhy mezi polaritami	47
3.4	Zhodnocení projektu	50
4	Závěr	50
5	Seznam použitých zdrojů	52
5.1	Literatura	52
5.2	Internetové odkazy	52
6	Seznam zkratk a pojmů	53
7	Přílohy	55
7.1	Seznam obrázků v textu	55
7.2	Fotografie z tvorby	55
8	Abstrakt	57

1 Úvod

„První za vámi přichází osud, potom štěstí, a hned po něm feng šuej, následováno láskou k lidem, výchovou a vzděláním.“ (SHEN 2001: 11).

Feng shui (feng šuej) nám vysvětluje, že vše spolu souvisí, význam sil kolem nás a zároveň nás učí jak všechny věci i síly správně uspořádat a podnitit či naopak čeho se vyvarovat, aby se nám dobře žilo. Učí, jak rozeznávat a posilovat pozitivní energii a negativní se bránit, pomáhá pochopit základní principy, jak kdekoli vytvořit zdravé a příjemné prostředí a tím vést hodnotnější život. Můžeme z vlastní kultury vybrat myšlenky, vzory i symboly, jež nás budou v životě podporovat a vést. Feng shui lze aplikovat v jakékoliv kultuře i náboženství a jedinečnou skutečností je, že v sobě obsahuje schopnost změny.

V Číně se lidé po tisíce let pokoušeli nalézt souvislosti mezi kosmickými energiemi a pozemskými silami a pochopit jejich vlivy na člověka. Feng shui tvoří v Číně dodnes základ všech oblastí života, od výživy a medicíny po cvičení a umění.

Každodenní shon nám nedává čas zastavit a zamyslet se, jak na nás naše okolí působí. Paradoxy moderního života jsou pořád ničivější, a tak se stále více lidí snaží o znovunalezení ztracené rovnováhy.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit základní principy feng shui a jejich aplikace v praktickém projektu při hodinách výtvarné výchovy u žáků ZŠ a MŠ Zdíkov.

Bakalářská práce obsahuje dvě kapitoly, teoretickou část a jednu kapitolu praktické části

V první kapitole této bakalářské práce vysvětlím, co vlastně feng shui je. Dotknu se jeho historie, základních metod pro objevení energie, která se nachází ve hmotě, v prostoru a všude kolem nás. Vyjmenuji a popíšu tyto základní metody feng shui. Základními principy a definicemi ve vztahu ke čchi, univerzální životodárné a zároveň velmi křehké energie, která protéká krajinou a ovlivňuje naše okolí. Další částí první kapitoly bude popis výtvarného projevu a stanovení kompetencí, které dítě ve výtvarné výchově získává.

Druhá kapitola je věnována praktické části projektu. Základním tvůrčím principům, jejich významu a všeobecnému popsání projektu. Určení kompetencí a dovedností, jež žák získává při výtvarné výchově, které jsou velmi důležité pro jeho osobnostní rozvoj.

V praktické části se nejdříve dotknu historie školství na Zdíkovsku, popíšu Základní a mateřskou školu Zdíkov. Další část bude věnována samotnému projektu, kde prostřednictvím náhodně vybraného vzorku žáků prvního a druhého stupně ZŠ a MŠ Zdíkov, se pokusím přiblížit některé hlavní zásady učení tvůrčích principů feng shui. Seznámit je s nimi a aplikovat tyto principy do jejich známého prostředí. Charakterizovat některá specifika vyplývající z daných principů feng shui, analyzovat jejich kresbu a najít znaky, které jsou spojeny s šesti tvůrčími principy.

V závěru zhodnotím celý projekt, spolupráci žáků a učitelů. Zde jsou také uvedeny všechny zdroje, z nichž jsem čerpal, a v přílohách jsou seznamy obrázků použitých v teoretické části a ukázky tvorby žáků, které nebyly použity v praktické části.

2 Teoretická část

2.1 Feng shui jako cesta k harmonii života

Feng shui, které se v čínštině překládá jako „vítr a voda“ je tisíciletí starý systém analyzování a úprav proudění energie v prostoru. Účelem je dosažení požadovaných změn. Feng shui předpokládá, že každý objekt, který existuje, v našem okolí má vliv na naše životy. Úpravami proudění energie čchi, okolo a skrz toto prostředí můžeme podpořit štěstí, prosperitu a dobré zdraví. Cítit ve svém životě mnohem více energie a vášně a prosperity.

S rozvojem civilizace se samozřejmě rozvíjely i praktiky feng shui. První základní pravidla byla asi tato: Nalézt vhodné místo k životu, které bude mít dobrý přístup k vodě a současně bude chráněno před větrem. A když se zamyslíme nad dnešním moderním životem, tato pravidla zůstávají stále platná. Stejně jako naši předkové se vyhýbáme průvanu, chceme mít dostatek vody k pití, k vaření a pro osobní hygienu. Dnes už máme na životní styl samozřejmě nespočet dalších požadavků, ale ty jsou v metodách uplatňovaných ve feng shui zahrnuty.

Již několik tisíciletí užívají lidé sílu feng shui pro posílení zdraví, znásobení bohatství, přivolání štěstí a plnější život. (DJEMELOVÁ 2000: 6).

Opravdu těchto několik věcí může celkový život člověka právě tak výrazně pozvednout – jsou-li přítomny ve své pozitivní formě - jako zhoršit – pokud jsou negativní, nebo dokonce chybějí. Na životní štěstí mají podle tradičního čínského názoru klíčový vliv následující faktory:

- ☯ **Osud** - Mnozí Číňané dodnes věří, že o jejich životním osudu ze všeho nejvíce rozhoduje rok narození. Poněkud méně významnou roli hraje měsíc narození, ještě méně důležitý je den narození a relativně nejmenší význam má hodina narození.
- ☯ **Využití životních příležitostí** - Člověk se neustále rozhoduje, kudy půjde v životě dál, přičemž může volit vždy alespoň ze dvou možností. Číňané jsou přesvědčeni, že každá další životní příležitost je ovlivněna rozhodnutím v té předcházející.
- ☯ **Feng šuej** - Úprava interiéru a exteriéru domova přivádí pozitivní nebo negativní životní energii čchi.

- ☯ **Konání dobrých skutků pro příští život** - Kdo koná dobré skutky pro lidi kolem sebe, bude podle čínské tradice odměněn dobrem také ve svém příštím životě. A samozřejmě: kdo je příjemný a milý k ostatním, dočká se podobně reakce i z druhé strany – jak snadná cesta k posílení osobního štěstí.
- ☯ **Vzdělání** - Shromažďovat vědomosti znamená rozšiřovat vlastní nitro a otvírat je navenek, což lidskou osobnost orientuje správným směrem i v životě jako celku.

Podle jiné čínské teorie, vytvořené taoisty, mohou lidé zlepšit svůj život respektováním postupného vývoje v nepřetržitém běhu času podle hesla: „Čas je dar z nebes, životní prostor člověka je na zemi, a harmonie vychází z nás samých.“
- ☯ **Běh času** - Číňané věří, že lidské osudy jsou řízeny nadpozemskými silami vesmíru. Protože vesmír podléhá nepřetržitému vývoji, také osud každého člověka, se neustále mění. Člověk šťastně narozený může ve středním či vyšším věku své štěstí ztratit, zatímco člověk narozený nešťastně se postupem doby může naopak ke štěstí dopracovat. Jinak řečeno, naše štěstí závisí na běhu času, resp. okamžitém postavení vesmíru.
- ☯ **Životní prostor** - Požadavky na kvalitu životního prostředí jsou na současném Západě častým tématem, zvláště v souvislosti s bydlením a podnikáním. V čínském pojetí má však tento termín význam univerzálnější, komplexnější a více spjatý s podstatou přírody. Například k živelným pohromám jako povodním nebo zemětřesením dochází především v oblastech tzv. nepříznivých či „nešťastných“ siločar životní energie.
- ☯ **Lidé** - Pro kvalitu a štěstí lidského života je samozřejmě velice důležitý také vhodný výběr partnerů a přátel. Dobré vztahy mezi lidmi jsou základem vnitřní harmonie osobnosti. Všeobecně platí, že jedinci s vyšší úrovní morálky a mravnosti jsou přátelé mnohem vhodnější než lidé s morální úrovní nízkou. (SHEN 2001: 11).

Podle KOVÁŘE a BÖHMOVÉ (2004: 9) Učení feng shui vzniklo na základě dlouhodobého bedlivého pozorování toho, co obklopuje člověka – přírodních dějů a zákonitostí. Již staří Číňané si všimli, že vše, co je okolo nás, je s námi v soustavné interakci. Stručně řečeno, člověk žijící v pozitivním hodnotném prostředí je stimulován k růstu v lásce, dobru a harmonii, a tím pozitivně opět ovlivňuje prostředí, ve kterém žije, pracuje a utváří vztahy. Pokud ale člověk žije v nepodnětném, odlišném nebo naopak přeexponovaném prostředí, vzniká mezi člověkem a prostředím nerovnováha. Tento disharmonický proces pak člověka deptá, sráží, brzdí v jeho rozvoji a to zpětně vyvolává destrukci (hodnot, vztahů, sebe sama). (KOVÁŘ, BÖHMOVÁ 2004: 9).

2.2 Historie feng shui

Již dávno, než praktiky zvané dnes feng šuej vůbec vznikly, pohřbívali staří Číňané své mrtvé podle postavení hvězd. Většina tělesných ostatků na dosud odkrytých čínských pohřebištích z mladší doby kamenné směřuje hlavou k jihu. Jih byl ve feng šuej vždy považován za směr příznivý, zaručující volnost tzv. “vesmírnému dechu“ neboli toku čchi. Podle čínské tradice čchi potřebují jak živí, tak mrtví. Tok této příznivé energie může příznivě ovlivňovat život a osobní štěstí pozůstalých: pokud jsou duše mrtvých šťastné, budou šťastné též duše jejich žijících potomků. (SHEN 2001: 14).

Jak uvádí DJEMELOVÁ (2000: 7), předpokládá se, že feng shui vzniklo přibližně před 7000 lety. Jiná verze říká, že pravidla tohoto učení se ustanovila přibližně 2700 let před naším letopočtem a to současně s vynálezem kompasu.

Další pověst se týká magického čtverce lo-šu. Tento dodnes používaný čtverec byl údajně spatřen na zádech černé želvy, jež se vynořila z vln Žluté řeky. Kapky vody, které ulpěly na jejím krunýři, vytvořily čísla magického čtverce a staly se tak základem čínské numerologie.

Kořeny feng shui lze nalézt v taoismu, konfucianismu a buddhismu. Původně je jednou ze součástí čínské medicíny. To je naprosto logické, protože zdravé bydlení pomáhá udržet zdravý organismus. Pentagram známý z čínské medicína je shodný s pentagramem používaným ve feng shui na léčbu prostoru. Jeho součástí je čínská numerologie a I-Ting. Je to metoda zabývající se kultivací našeho životního prostoru.

Víra, že vhodné umístění budov, nábytku a bytových doplňků, může zajistit šťastný život. Cílem feng shui je upravit okolí člověka tak, aby napodobilo harmonii a rovnováhu životního prostředí. Dobré feng shui nechává dobrou energii volně plynout budovou, vytváří harmonii a napomáhá komunikaci mezi lidmi, kteří zde žijí a pracují. (DJEMELOVÁ 2000: 7).

Ve staré Číně feng šuej nikdy nebylo nějakou ezoterickou disciplínou, která by byla vyhrazena pouze zasvěceným nebo zámožným lidem. Toto učení vždy představovalo organickou součást národní kultury a přímo se dotýkalo života všech vrstev obyvatelstva.

Feng šuej odráží i vývoj čínské kultury. Nové filosofie se prolínaly s astrologií, astronomií a matematikou a z toho vznikla pravidla pro budování paláců, veřejných budov, obydlí i hřbitovů. (SHEN 2001: 15).

2.3 Energie hmoty

Ve staré Číně byla energie čchi chápána jako neviditelný plyn nebo pára, prostupující a obklopující celý svět. Moderní čínský přístup ovšem čchi vnímá rovněž jako substanci vytvářející pevnou hmotu. Že je něco takového opravdu možné, potvrzuje Einsteinova teorie relativity, podle níž se energie rovná hmotě násobené druhou mocninou rychlosti světla ($e = mc^2$) – tedy jinými slovy, hmota není ničím jiným než formou energie.

Když se Einsteina svého času ptali, jak k tomuto závěru dospěl, prohlásil: „Vycházel jsem ze speciální teorie relativity, z níž vyplývá, že hmota a energie jsou rozdílné projevy jedné a téže podstaty, ačkoliv se to snad průměrnému člověku může zdát podivné. Navíc, již sama rovnice $e = mc^2$, v níž je energie položena na roveň hmotě násobené mocninou rychlosti světla, ukazuje, že hmota je tvořena velkým množstvím energie. Ale energie obsažena v hmotě je obvykle v málo aktivní formě, takže není zaznamenána přístroji, ale člověk ji tam prostou intuicí cítí.“ (SHEN 2001: 23).

Mistři feng šuej specializující se na analýzu energie hmoty nejsou jediní, kteří jsou schopni vnímat energii čchi různých objektů. Hory, skály, jezera, jakož i domovní stěny, podlahy, osvětlovací tělesa, nábytek či různé drobné předměty – to všechno lze kvalifikovat jako hmotu s určitou energií. (Tamtéž 2001: 23).

2.4 Metody feng shui

Na základě dlouhodobého pozorování podnebí, zemského povrchu, souhvězdí i lidského zdraví byly ve staré Číně vytvořeny různé tradiční teorie a filosofické pojmy, jako např. čchi, jin/jang, pět prvků, I-t'ing nebo pa-kua. Z nich později vzniklo feng šuej. (Tamtéž 2001: 22).

2.4.1 Škola tvarů sing-fa

Tvarová škola se zabývá vzájemnými vztahy mezi tvary pozemského světa. Původně tato disciplína studovala umístění obytných domů, vesnic, veřejných budov a hrobů vzhledem k okolním geografickým faktorům, zvláště horám, vodě, půdě a vegetačnímu krytu.

Rozbor vzájemných vztahů mezi přírodními a umělými útvary v krajině umožňuje současným mistrům feng šuej orientovat novou stavbu tak, aby jí protékala energie čchi co nejpříznivěji. Zároveň jim umožňuje stanovit také optimální architektonické tvary, nejvhodnější stavební materiály, barvy, terén atd.

Sing-fa učí, že nejposvátnější místa na Zemi mají draka (nízké, protáhlé kopce) na východě, tygra (vysoké, strmé štíty) na západě, želvu (rozložitě hory) na severu a fénixe (plochou krajinu s vodou) na jihu. (Tamtéž 2001: 24).

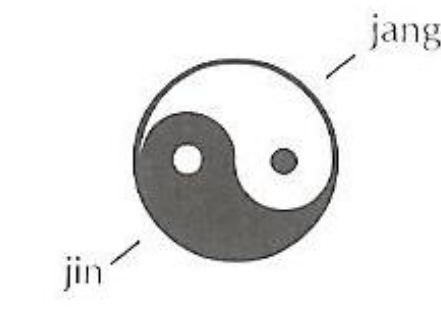
2.4.2 Kompasová škola li-fa

Ranní mistři feng šuej se začali stále více zajímat o harmonizaci osobní energie člověka s energií jeho okolí. Na tomto základě vznikla tzv. kompasová škola li-fa, ideová koncepce zaměřená na vyhledávání individuálně nejlepšího místa, směru a situace pro každého jednotlivce. (Tamtéž 2001: 30).

2.4.3 Kniha proměn I-ťing

Vznik proslulé „Knihy proměn“ – I-ťing – je opředen mnohými nejasnostmi a záhadami. Toto dílo, všeobecně považované za vůbec nejstarší čínskou knihu, mělo být podle historiků sepsáno zhruba před 5000 lety. Během celých dlouhých dějin země jej často používali tamní vládcové, učenci i vojevůdci, aby dokázali správně rozhodnout o dalším postupu ve své činnosti. Kolem I-ťingu byly vybudovány dvě významné filosofie – taoismus (ten je s Knihou proměn svázán velmi těsně) a konfucianismus.

Před fází vědeckého poznávání světa si lidé reálné pozemské jevy, počasí, hvězdy i další „přirozené“ věci vysvětlovali tak, jak tehdy dokázali. Autor nebo autoři I-ťingu při vysvětlování vycházeli z teorie protikladů, později známé jako jin a jang.

Obrázek 1 (SHEN 2001: 31): Jin a jang

Podle I-ťingu vytváří vzájemné působení protikladů univerzální energií čchi, která nejenže představuje tvůrčí základ vesmíru, ale řídí také vše na Zemi a na Nebesích. Touto filosofickou koncepcí I-ťing lidem poskytl jakýsi univerzálně použitelný systém pro objasňování jejich vlastností, vztahů, štěstí, zdraví, milostného života, budoucnosti i jiných záležitostí.

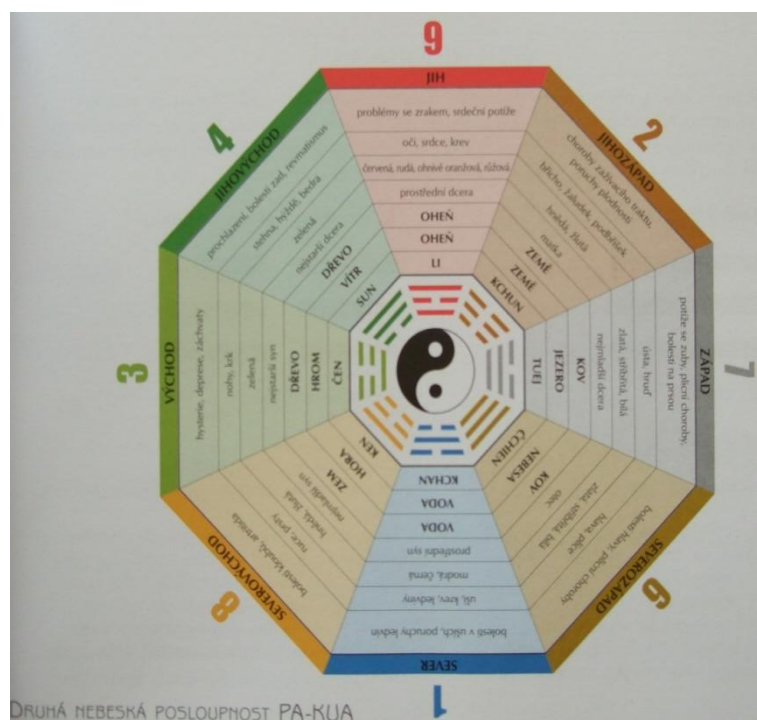
I-ťing rozlišuje tři druhy proměn:

- ☯ **stálé:** svět se mění stále a nepřetržitě
- ☯ **prosté:** svět se mění podle jednoduchých zákonitostí
- ☯ **žádné:** každá změna se děje určitým způsobem, a tento způsob se nikdy nemění. (Tamtéž 2001: 31).

2.4.4 Pa-kua (ba-gua)

Pro většinu lidí tzv. západní civilizace je pa-kua (ba-gua) na první pohled pouze jeden velký zmatek a chaos. V trigramech pa-kuy se používají dva typy čar – plné a přerušované. Plné čáry představují jang a přerušované jin. Každý trigram je potom určitou kombinací tří různých čar těchto obou typů. Trigramů obsahuje pa-kua osm. Jinak řečeno, pa-kua symbolicky znázorňuje osm možných pohledů na život a svět.

Každý trigram pa-kuy představuje určitou přechodovou fázi v přírodě nebo lidském životě. S použitím pa-kuy lze pro tyto fáze určovat nejvýhodnější – nebo naopak nejméně příznivé – směry a místa. Podrobněji řečeno, každý trigram reprezentuje jistou množinu faktorů včetně světových stran, barev, částí lidského těla, nemocí, čísel, rodinných vztahů, živlů apod. (Tamtéž 2001: 32).

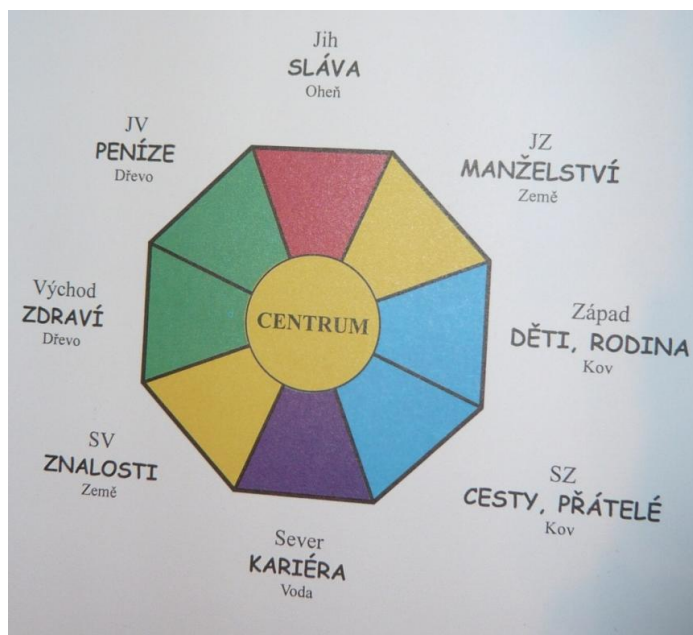
Obrázek 2 (SHEN 2001: 33): Tato forma pa-kuy se dnes používá nejčastěji.

Systém ba-gua úzce souvisí se systémem pěti prvků. Tyto části fungují v naprosté harmonii a oslabení nebo vyloučení kterékoli z nich vyvolává nerovnováhu ve všech oblastech. Ke každé z těchto osmi životních oblastí přísluší jeden z pěti prvků, barva, materiál, světová strana, číslo a tělesný orgán. Aby celá záležitost byla ještě zajímavější, tak tento osmihran má devět částí. Nelze totiž opomenout střed (nazývaný také Tai-

čchi). Tento střed je symbolickým srdcem prostoru. Z něho se rozšiřuje energie do všech ostatních oblastí, stejně jako se z našeho srdce krev šíří po celém těle.

Tím je dána velká důležitost této oblasti. Lokalizaci energetického centra prostoru a jeho uspořádání se při práci s feng shui věnuje mimořádná pozornost. Harmonické, dobře upravené centrum má na náš byt stejně pozitivní vliv jako silné a zdravé srdce na život člověka a naopak.

Oblasti ba-gua mají v literatuře o feng shui různé názvy, ale jejich smysl je stejný. Jsou to: Zdraví a spokojenost, Hojnost a bohatství, Sláva, Láska a manželství, Děti a rodina, Cestování a přátelé, Obchod a kariéra, Vědomosti. Skutečný obsah těchto oblastí je podstatně rozsáhlejší, než je zjevné z těchto zkrácených názvů. (DJEMELOVÁ 2000: 18).

Obrázek 3 (DJEMELOVÁ 2000: 1): Mapa ba-gua

Jak uvádí WEBSTER (2010: 66-67) pa-kua je systém osmi trigramů, s jejichž pomocí lze identifikovat hlubší příčiny problémů v životě lidí. Jednotlivé předměty, jejich stav i umístění v prostoru vypovídají srozumitelnou řečí o kvalitě života lidí, o pravých příčinách jejich problémů či nemocí. Zmíněnými osmi trigramy jsou Čchien, Kchun, Čen, Sun, Kchan, Li, Ken a Tuej.

Čchien – tvořivost se skládá ze tří přímých linií – znázorňuje tak čistou jangovou energii. Vztahuje se k odhodlání, vytrvalosti, síle a kondici. Jeho symbolem je nebe, elementem kov, barva je fialová. Čchien bývá obvykle spojen s hlavou rodiny.

Kchun – přijímání je složen ze tří přerušovaných jinových linií, čímž znázorňuje energii jinovou. Symbolem i elementem pro Kchun je země, barva je růžová. Představuje blízké vztahy a obzvláště se vztahuje k matce.

Čen – probuzení, tvořen dvěma přerušovanými jinovými liniemi a jednou přímou jangovou linií, se vztahuje k rozhodování a neočekávaným událostem. Symbolem je hrom, elementem dřevo a barvou světle zelená.

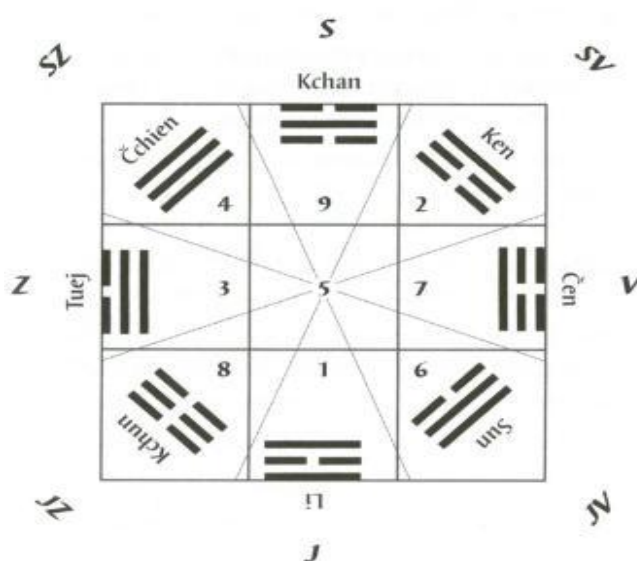
Sun – mírnost se skládá z jedné přerušené, jinové linie a dvou přímých jangových linií. Symbolem je vítr, elementem dřevo a barvou je zelená. Sun se vztahuje k dobrotě, vnitřní síle a dobré mysli a představuje čistotou a celistvost.

Kchan – propastnost je tvořen z jedné přímé jangové a dvěma přerušenými jinovými liniemi. Vztahuje se k tvrdé práci, průbojnosti a ambicím. Symbolem i elementem je voda, barvou je černá.

Li – přilnavost vytváří přerušená jinová linie mezi dvěma přímými jangovými liniemi. Představuje krásu, vřelost, smích, dokonalost a úspěch. Symbolem a elementem je oheň, barva červená.

Ken – ustání je utvořen jednou přímou jangovou linií a dvěma přerušenými jinovými liniemi, představuje stabilitu, samotu, soustředěnost a trpělivé čekání. Elementem je země, symbolem hora a barvou je béžová.

Tuej – radost, složen ze dvou přímých jangových linií a jedné přímé jinové, představuje dle názvu radost, štěstí a spokojenost. Symbolem je jezero, elementem kov a barvou je bílá. (WEBSTER 2010: 66-67).

Obrázek 4 (WEBSTER 2010: 66): Magický čtverec s vyznačením směrů osmi trigramy.

2.4.5 Pět prvků a elementární cykly

Kompasová škola využívá také další důležitou součást čínské filosofie, a to tzv. „pět prvků“. V podstatě jde o jakési specifické pojetí pozemských živlů. Oněch pět prvků jsou oheň, země, kov, voda a dřevo. Každý z nich má svou vlastní energii, která s ostatními prvky je buď v souladu, nebo naopak proti nim.

Čchi ohně stoupá vzhůru, čchi země se otáčí, čchi kovu stahuje a vytváří kontrakční napětí, čchi vody teče směrem dolů a čchi dřeva se šíří do stran. Právě způsob, jakým se každý z pěti prvků navzájem ovlivňuje s jinými prvky, je rozhodující pro rovnováhu energie čchi v přírodě, budovách i uvnitř nás samotných. (SHEN 2001: 36).

Číňané věří, že všechno na světě – od světových stran po tvary, barvy, dny, hodiny, předměty a tak dále – jednomu z těchto prvků. Každý z osmi hlavních směrů kompasu symbolizuje také štěstí nebo smůlu spjaté s každým členem rodiny nebo s každou osobou v našem životě. (TOO 2004: 95).

Jak uvádí DJEMELOVÁ (2000: 19), oheň je spojován s oblastí slávy, voda s oblastí obchodu a kariéry. Zemi přísluší energetické centrum oblast manželství a oblast vědomostí. Prvku kovu pak oblast děti a rodina a cesty a přátelé. Ke dřevu se váže oblast zdraví a spokojenosti a oblast hojnosti a peněz. (DJEMELOVÁ 2000: 19).

Mezi pěti prvky čínské filosofie mohou existovat tři různé typy cyklů – cyklus produktivní, dominantní a reduktivní. Produktivní cyklus, známý též jako cyklus zrození, je cyklem pozitivním a tvůrčím, v němž každý z pěti prvků – oheň, země, kov, voda a dřevo – pomáhají vytvářet prvek za ním následující. Oheň tedy produkuje, neboli rodí zemní energii čchi. Země svým otáčením vytváří smršňující čchi kovu. Kov se stahuje do tekutiny, symbolizované čchi vody. Voda napomáhá růstu dřeva a čchi dřeva je palivem pro oheň, jehož energie hoření posléze opět přechází do země. Vyrovnaný koloběh produktivního cyklu reprezentuje v čínském světonázoru harmonii a tvůrčí kreativitu.

Dominantní cyklus je cyklem chaotické nevyrovnanosti, který energii čchi oslabuje a narušuje. Někdy bývá také nazýván „destruktivní“. Číňané věří, že způsobuje nerovnováhu životního prostředí (jako např. v současnosti globální oteplování) i různé lidské nemoci včetně oslabování imunitního systému v moderním věku. V dominantním cyklu ovládá každý z prvků nikoliv prvek následující, ale ten, který se nachází o dvě místa před ním. Výsledné působení potom není pozitivní (produktivní),

ale negativní (destruktivní). Tak oheň taví kov, země blokuje vodní proud, kov ničí dřevo, voda hasí oheň a dřevo vyčerpává zemi.

Reduktivní cyklus je cyklem ozdravným, jenž obnovuje původní rovnováhu, narušenou dominantním cyklem. Každý z prvků tu oslabuje sílu prvku předchozího. Oheň spaluje dřevo, dřevo pohlcuje vodu, voda koroduje kov, kov hýbe zemí a země dusí oheň.

Všechny cykly lze aplikovat na různé životní situace: například člověk, který má nadbytek vodního živlu, může obnovit potřebnou rovnováhu přidáním živlu dřeva do svého prostředí. (SHEN 2001: 39).

2.4.6 Devět paláců

Devět paláců je známo i pod jinými názvy, například „Devět plovoucích hvězd“, „Létající hvězdy“, „Nachově-bílé létající paláce“ nebo „Devět nachově-bílých hvězd“. Znamená to sedm viditelných hvězd v souhvězdí Velkého vozu plus dvě neviditelné hvězdy souputnice.

„Devět paláců“ je v rámci feng šuej považováno za systém vůbec nejzáhadnější. Devět magických paláců je ve feng šuej transponováno do devíti příslušně očíslovaných polí magického čtverce lo-šu (luo-šu). Každé číslo označuje určité schéma, podle něhož lze předpovídat budoucnost. (Tamtéž 2001: 41).

SCHÉMA DEVÍTI PALÁCŮ		
4 jihovýchod dřevo lásky, sex výchova a vzdělání	9 jih oheň štěstí budoucí prosperita	2 jihozápad země zdravotní problémy
3 východ dřevo zloba, stres hádky	5 žlutý střed útlak smůla	7 západ kov komunikace zábava duševno
8 severovýchod země velké štěstí úspěch v blízké budoucnosti	1 sever voda úspěch ve všech oblastech života	6 severozápad kov prosperita

Obrázek 5 (SHEN 2001: 40): Schéma devíti paláců.

Jak uvádí TOO (2004: 137) čtverec luo-šu je jedním z nejvýznamnějších základních symbolů v praxi „kompasové formule feng šuej“. Říká se mu tak proto, že jej údajně přivezl legendární císař Fu-si na zádech želvy, která plavala po řece Luo. Uspořádání čísel od jedničky po devítku v devítidílné mřížce má prý mystickou moc; součet čísel v každém řádku, vertikálním, horizontálním i diagonálním, je patnáct. Toto číslo je významné, protože odpovídá počtu dní, které potřebuje dorůstající měsíc, aby dosáhl úplňku, a ubíhající měsíc k dosažení novoluní. Čtverec luo-šu tak symbolizuje vliv času na záležitosti lidstva. (TOO 2004: 137).

2.4.7 Jin a jang

V teorii feng šuej mají jin a jang místo specifické a mimořádně významné. Jin a jang jsou podle ní obsaženy jak všude v přírodě, tak i ve stavbách, jejich interiérech a okolních exteriérech.

Co do obsahu nemají jin a jang pevné vymezení, vždy však představují určitý dvoustranný vztah. Jinými slovy, konkrétní stav každého pozemského objektu závisí na jeho souvislosti s okolím. Například hora bývá obecně považována za jangový objekt, ale tvoří-li krajinné pozadí domu, potom je jin a onen dům jang. I když to zdánlivě vypadá zmateně, je to poměrně jednoduché: ze dvou objektů, které leží blízko u sebe, je ten s aktivnější energií vždy jang a ten s pasivnější (přijímající) energií jin. (SHEN 2001: 42).

Podporuje nás jangová čchi. Když se střetneme s prostorem, který je příliš jinový, reagujeme na to. Tyto reakce se projevují ostřeji u lidí, kteří mají zvýšenou citlivost vůči energii, nebo těch, kdo jsou zvyklí s ní pracovat. Jinovou čchi zakoušíme zpravidla jako smutnou, nepřátelskou, negativní energii. (TOO 2004: 24).

2.5 Energie prostoru

Základem úspěšné harmonizace prostoru je minimalizování negativních energií, čímž získáme místo pro příliv nové pozitivní energie. S rozvojem civilizace a životem ve městech ztratili lidé kontakt s přírodou a tím se i snížila jejich citlivost na vlivy okolního prostředí. Mnohdy bohužel naše okolí vytváří více energie negativní než

pozitivní. Potom není divu, že se cítíme unaveni, máme různé zdravotní problémy, naše vztahy (pracovní i soukromé) nefungují právě nejlépe. A to nemluvíme o nejrůznějších chorobách jak akutního, tak chronického rázu nebo úrazech. Naše energie je na nízké úrovni, ráno jsme vyčerpaní, nechce se nám vstávat, máme žaludeční potíže... (DJEMELOVÁ 2000: 9).

Podle TOO (2004: 10) únavu energie způsobuje hlavně veteš – fyzická, citová a hlavně veteš -, která pohlcuje prostory a povrchy. Číhá na nás jako neviditelný netvor, tiše se vkrádá do našich domovů a vysává z nich energii. Když si konečně uvědomíme její přítomnost, je už naše energie natolik odčerpána, že často postrádáme motivaci k jejímu odstranění.

To nejhorší, co s sebou veteš přináší, je způsob, jakým ničí energii v prostoru. I když ne všechna hromadící se veteš je špatná, většinou špatná je. Každý potřebujeme provádět údržbu čchi – domova, mysli i těla. Potřebujeme se očistit od vyčpělé energie, vytvořené veteší, jež se hromadí v našich domovech, duševních postojích a srdcích. Zbavíme-li se jí, oživíme se víc, než jakýmkoli způsobem. A když to provedeme, shodíme ze sebe špatnou energii, setřeseme ze sebe zastaralé postoje a vytvoříme prostor, do něhož může vstoupit nová energie. (TOO 2004: 10).

Feng shui nás učí tomu, co nelze spočítat, ale co lze cítit a co lze pomocí tohoto učení i popsat a zdůvodnit. Pro správné pochopení utváření prostředí si musíme uvědomit, že feng shui není styl, nýbrž filozofie, způsob nahlížení na okolní svět. Proto nelze navrhovat zahradu, dům, interiér ve stylu feng shui, ale lze vycházet např. z venkovského stylu v duchu feng shui. (KOVÁŘ, BÖHMOVÁ: 2004 9).

V myšlení příslušníků západní civilizace bývá feng šuej většinou spojeno s představou vylepšování vzhledu a celkového pocitu z jejich obytných prostor. Tento velmi důležitý aspekt feng šuej směřuje k posilování toku příznivé čchi domem nebo bytem, což v důsledku přináší jeho obyvatelům zdraví, štěstí, dobré rodinné vztahy, úspěšnou kariéru, osobní prosperitu a bohatství. (SHEN 2001: 46).

Odklizení veteše je tím nejlepším prostředkem proti depresi. To proto, že na nehybném harampádi v domě lpí zatuchlý, hnilobný vzduch, který zatěžuje okolní čchi a vytváří vibrace, jež v nás vyvolávají depresi. Odklizení veteše zaměstnává jak fyzické, tak duševní stránky našeho já. Po fyzické stránce je to tvrdá práce, ale přináší zároveň uvolnění. Jak se postupně hromadí všechny ty pytle s odpadky, je to, jako by jsme současně pozvedávali i svého vlastního ducha. Deprese vyletí rovnou oknem ven, a když úklid skončíme, zmocní se nás upřímný pocit obnovy. (TOO 2004: 53).

Rovnováha jinu a jangu v ovzduší domova nesmírně silně ovlivňuje náladu převládající v domácnosti. Fakticky to ovlivňuje to, jak se obyvatelé cítí. Vědci měřící znečištění vzduchu žasli nad nesmírnými rozdíly, které vyvolává znečištěný vzduch v náladě lidí, kteří jsou mu vystaveni.

To proto, že ze všech jinových a jangových nerovností v atmosféře je patrně nejzávažnější nevyrovnanost způsobená znečištěným vzduchem. Někdy mohou tuto nerovnováhu způsobit jisté větry přinášející jinovou energii. Je to například mistral v Evropě, vítr chinook v Severní Americe a tajfuny, postihující některé země v sousedství Jihočínského moře a Tichého oceánu. Když je vzduch v nerovnováze, mohou ti, kdo jej dýchají trpět migrénou, únavou a vyčerpaností. Když je totiž vzduch nevyrovnaný, tělo na to reaguje záporně, a má to rovněž škodlivé účinky na způsoby lidského jednání a vzájemné komunikace. (Tamtéž 2004: 94).

2.6 Člověk a symbol

Jestliže se člověk zabývá uměleckou tvorbou nebo dokáže-li vnímat umění, naskýtá se mu příležitost pracovat na svoji vlastní integraci se světem. Jak uvádí BABYRÁDOVÁ (1999: 17), splynutí se světem a schopnost individualizace je podmínkou pro zrání osobnosti. Věří, že v tomto procesu sehrává zásadní roli symbol, který je základem uměleckého vyjadřování. Aby nebyl jazyk symbolů jen mrtvým komunikačním nástrojem, je nutné umět symboly vytvářet, užívat, ale i přijímat a dešifrovat. V procesu tvoření dochází k využití nevědomých archetypických schémat jako výsledku kolektivní zkušenosti.

Grafický symbolický obraz je typický svou otevřeností a je výrazově bohatší nežli řeč. Je tedy ve své podstatě nezastupitelným a nelze jej hodnotně nahradit. Samotný symbol je typický svou vazbou k materiální skutečnosti, kterou vnímáme našimi smysly, a to na druhou stranu, nám otevřenost symbolického vyjádření nabízí prostor pro zachycení abstraktních představ.

„Symbol umožňuje plnější reflexi světa než pojem, a to tím, že jeho význam není doslovný. Přednostmi symbolu jsou: jeho reálná existence ve smyslově vnímatelné formě a významová ambivalence.“ (BABYRÁDOVÁ 1999: 18).

V umění však jsou zakotveny stavy čisté radosti i tragiky, jsou tu i smyslové vzruchy a fyziologické pocity. Funguje také jako jakýsi komunikační prostředek k divákovi. Tato interakce předpokládá diváka připraveného, poučeného a esteticky kultivovaného. (UŽDIL, ZHOŘ 1964: 33).

Pohyb představ a pohyb těla jsou sice dva druhy na první pohled odlišných pohybů, ovšem pohybů probíhajících často souběžně. Bezprostředně vykonané a zažité se prostřednictvím imaginace modeluje ve vědomí a nakonec transformuje v grafický znak.

První kresby jsou skutečně psychomotorickou činností, kde každý záměrný pohyb má vliv na duševní činnost i lokomoci a naopak. Chůze, kresba i mluvení představují pohyby určitých svalových skupin, kdy jedna činnost vzájemně ovlivňuje druhou a jakýkoli pokrok v grafické nebo slovní expresi či samostatném pohybu se následně promítá do ostatních oblastí. Kdo vládne základními typy čar, zvládne hlavonožce – člověka. A hravě si pak poradí s jakýmkoli tématem, pro dětskou kresbu platí jediné pravidlo – nic není nemožné.

Snadno můžeme vysledovat s jakými – pro nás dospělé mohutnými – silami dítě vlastně zachází při tak samozřejmé činnosti, jakou je pro něj kreslení:

Horizontální linie je výrazem klidu, plynutí, pasivního ženského principu... Na horizontále bývá znázorňován čas, který se rozprostírá na obou stranách přímky donekonečna. Horizontální linie je velmi důležitým kompozičním předělem, odděluje zpravidla svět pozemský od podzemí, nebo naopak od světa nebeského, což je patrné v pohádkových výjevech dětmi často zobrazovaných. Dítě umísťuje na horizontálu figurativní vyjádření děje, který se odvíjí v časové rovině.

Vertikální linie je naopak výrazem vzruchu ale i trvalého směřování člověka k transcendentnu. Je spojována s mužským kosmogonickým principem, který představuje aktivní přístup k životu. Směřování vertikály do hlubiny spodního prostoru formátu je ale také výrazem toho, že vertikála může být spojována s podsvětím, lidským nevědomím a temnými silami duše. Dítě užívá někdy vertikální linie v podobném smyslu tohoto jejího původního významu, a to k tomu, aby vyjádřilo rychle se odehrávající pohyb nebo historku nabitou pohyblivými scénami a obestřenou působením neznámých sil, jejichž původ si nedovedeme vysvětlit. (BABYRÁDOVÁ 1999: 57-60).

2.7 Projekt a jeho základní principy

Výtvarná výchova dokáže velmi dobře přesahovat své hranice do jiných školních předmětů i do běžných životních situací, a tak je vhodné směřovat žáka do světa zajímavostí právě výtvarným projevem, který nám nejlépe poskytuje možnosti aktivizace žáka a komplexního tvořivého přístupu k problému.

Problémové vyučování se jeví jako velice aktivizující a schopné rozvíjet své téma do několika celků, tedy do jednotlivých fází určitého projektového přístupu. Problémové vyučování probouzí vhodnými podněty zájem o svět, předkládá problémy, které navozují řetězce souvislostí, a motivuje úvahy vedoucí k osobitým postojům. Učí nejen odpovědnosti hledat, ale směřovat hlouběji a klást si otázky nové. Problémové vyučování je též vhodné jako komunikační prostředek mezi účastníky celého projektu. Komunikace tu probíhá na různých úrovních. (ROESELOVÁ 1997: 25).

Pojem výtvarná výchova je obvykle spojován s výukou ve škole a je chápán jako označení pro specifický vyučovací předmět. V současné době je pojetí výtvarné výchovy velice široké a jsou zde úzké vazby i na mimoškolní formy aktivit. (SLAVÍK 1990: 8).

„Předmět didaktiky výtvarné výchovy má svoji specifiku podmíněnou esteticko-uměleckým charakterem oboru. Na rozdíl od didaktik čistě vědeckých oborů má didaktika výtvarné výchovy ve svém předmětu zvýrazněnou hodnotící a orientující funkci poznání spojenou s respektováním emocionálních a prožitkových souvislostí.“ (Tamtéž 1990: 8).

Výtvarně projektová výuka vychází z promyšlené skladby navazujících úloh. Některá zřetězení výtvarných prací vytvářejí jednoduché celky – **výtvarné řady**, jiná mají stavbu složitou – **výtvarné projekty**. Výtvarné práce jsou v tomto smyslu rozvíjeny jedním námětem či problémem a logicky na sebe navazují. (ROESELOVÁ 1997: 30).

Projekt může být dlouhodobý, ale i krátkodobý, klidně i dvouhodinový. Jak uvádí ROESELOVÁ (1997: 34):

„Nejde v něm o počet kroků nebo dílčích částí, ale o způsob pedagogického přístupu k látce. O schopnost objevit dostatečně zajímavou myšlenku, kterou je možno více způsoby transponovat. O schopnost odkývat stále nové pohledy, spojovat je hlubšími vazbami, podkládat je vážnými úvahami.“ (Tamtéž 1997: 34).

Samozřejmě, že jako všechno na světě má i projektová metoda své klady a zápory. Mezi klady by se dala vyzvednout osvobození od povrchnosti, rozšíření tematických okruhů za rámec výtvarné výchovy, protože výtvarné poznání míří ke kořenům obecnějších věcí, jevů a vztahů, proto do výtvarné výchovy pronikají další předměty.

Máme-li se více dozvědět o zemi, potřebujeme naše smysly, báje, ale také geologii. Tímto pojetím lze do hloubky poznávat svět a výtvarné představy. Žáci při hledání nových možností vyjádření se snaží hlouběji poznat dané téma, sami vyhledávají další informace, navštěvují knihovny, galerie, což má výchovný dopad. (Tamtéž 1997: 36).

2.7.1 Spontánní výtvarné projevení dětského věku

Na začátku školní docházky se dítě ještě nachází v období spontánního výtvarného projevu, během kterého si postupně vytváří symboly, jimiž znázorňují náš svět. Mezi tyto symbolické znaky, kterých není mnoho, patří například člověk, dům, auto, strom, květina nebo slunce. Uvedené znaky dítě zpočátku jen volně umísťuje na papír a teprve později je dává do souvislostí.

V dnešní době, kdy je dítě obklopeno různými médii, často dochází k dalšímu způsobu vytváření symbolických znaků. Vznikají kopírováním vzorů, které již vytvořil profesionální výtvarník. Tento jev pak může vést k pouhému opakování již hotových vzorů, které brání autentickému, přirozenému projevu dítěte. (srov. Tamtéž 1997: 23-24).

2.7.2 Krize dětského výtvarného projevu

O období, které je označováno jako tzv. krize dětského výtvarného projevu, se v pravém slova smyslu nedá hovořit jako o krizi. Jedná se o přirozený vývojový jev, který je způsoben vlivem začínajícího rozvoje abstraktního myšlení a kritičnosti. Dochází k němu nejčastěji u desetiletých dětí, ale můžeme se s ním setkat i u mladších dětí. Tato „krize“ však není nutným jevem a u každého dítěte probíhá individuálním způsobem. Zároveň také existuje prevence vhodným pedagogickým vedením, které může zapůsobit nejen v tomto období, ale i v těch předchozích.

Podle ROESELVÉ (1997: 24), se na průběhu „tzv. krize dětského výtvarného projevu“ negativně podílí vysoké nároky na zvládnutí výtvarných technik, které svazují dětskou přirozenou spontaneitu. Dalším faktorem, který nepříznivě ovlivňuje toto období je používání „ikonografických schémat“ v hodinách výtvarné výchovy, které omezují jejich fantazii a kreativitu. Naopak kladení důrazu na osobnostní rozvoj dítěte zachovává bezprostřednost a chuť výtvarně se projevit, i když dovednosti a návyky se formují pomaleji. Neznamena to, že bychom „krizi“ mohli vždy předejít, ale díky tomu, že si žáci ne vytvoří zábrany pro výtvarné projevení, mohou dále výtvarně dospívat a „tzv. krize dětského výtvarného projevu“ ovlivňuje jejich aktivitu podstatně méně. (srov. Tamtéž 1997: 24-25).

2.7.3 Období dospívání

Průběh období dospívání závisí na vývoji předchozího období. Děti se přestaly výtvarně projevovat, anebo „tzv. krizi dětského výtvarného projevu“ úspěšně překonaly. V jejich tvorbě se často odrážejí individuální zájmy a charakter. Někteří žáci se soustřeďují na kresbu a malbu podle modelu (zátiší, portrét, krajina apod.), jiní se zaměřují spíše na dobré zvládnutí výtvarných technik a zajímají se o možnost dokázat sami sobě své schopnosti. Další žáci spíše naslouchají sami sobě a vytvářejí nové kompozice, které v sobě mohou nést některé rysy surrealismu. (srov. Tamtéž 1997: 25).

Výtvarnou činností SLAVÍK (1990: 53) rozumí specifický druh činnosti, který obsahuje přetvářecí, komunikační, poznávací a hodnotově orientační činnosti. Je také podmíněn požadavkem funkčnosti jeho výsledků – výtvarných produktů nebo výtvarné akce. Tyto výsledky mívají rozličné funkce, které se promítají do charakteru samotné výtvarné činnosti, avšak Slavík popisuje jejich společné jmenovatele jako komplexní a relativně hluboké ovlivnění poznatkové a hodnotové struktury vědomí subjektu vstupujícího do interakce s výtvarným objektem. (SLAVÍK 1990: 53).

Subjektu tyto zkušenosti pomáhají udržet rovnováhu mezi emocionální a racionální složkou osobnosti a také se seberealizovat. Ačkoliv nejsou jednotlivá stanoviska odborníků o působení výtvarné činnosti na člověka identická, shodují se v tom, že výtvarná činnost může přispívat k výše uvedenému požadavku na lepší kvalitu života – jako jeden ze všeobecně vzdělávacích předmětů se v systému výchovy a vzdělávání výrazně podílí na utváření harmonické, všestranně rozvinuté osobnosti a na formování životního stylu. (Tamtéž 1990: 104).

„Umělec se může jakkoli vydělovat z rámce svého prostředí svým nadáním, svou schopností vidět svět a život širě než z hlediska svého osobního zájmu své společenské vrstvy, ale i tak se neubrání tomu, aby ve své práci nezdůraznil hodnoty, které jeho doba a společnost má ve svém povědomí.“ (UŽDIL, ZHOŘ 1964: 13).

2.8 Výtvarná výchova v povinném vzdělání (RVP)

Rámcový vzdělávací program spolu s Národním programem pro rozvoj vzdělávání je definován jako nejvyšší úroveň vzdělání. Rámcové vzdělávací programy vymezují cílové zaměření vzdělávání na daném stupni nebo pro daný obor vzdělávání a očekávané výstupy. Pro nás je důležitý Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) se zaměřením na výtvarnou výchovu. RVP ZV charakterizují priority, cíle, klíčové kompetence a obsah v širších oblastech. (PRŮCHA, WALTEROVÁ, MAREŠ 2009: 197).

Tento dokument dává učitelům velkou míru svobody. Při tvorbě vzdělávacího programu mohou učitelé využít svých zkušeností a představ. Není striktně stanoveno, co přesně se žáci musí učit, ale jde o dovednosti, které mají žáci získat. Tyto dovednosti a schopnosti jsou zahrnuty v šesti základních kompetencích.

Jsou to:

- kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální a personální,
- kompetence občanské,
- kompetence pracovní.

Výtvarná výchova by se měla podílet na vzniku osobnostních kvalit žáka a na prohloubení a rozvoji jeho dispozic a dovedností, tedy i dispozic a dovedností výtvarných.

Výtvarné činnosti jsou prostředkem k rozvoji smyslové citlivosti, uplatňování subjektivity a ověřování komunikačních účinků, tedy učiva daného RVP ZV. Rozvoj smyslové citlivosti znamená vytvářet vztah mezi zrakovým vnímáním a dalšími smysly, jako jsou hmat, sluch, čich, chuť a pohyb.

Při uplatňování subjektivity se projevuje žákův osobní postoj k tvorbě. Jako jsou emoce, fantazie, nálady a osobní zkušenosti. Jeho výběr objektu, hledisko vnímání, motivace. Ověřování komunikačních účinků pomáhá žákovi utvářet své vlastní názory a předávat je vhodným způsobem. Umět si své názory obhájit, ale být také přístupný názorům druhých. Naučit se s druhými komunikovat, naslouchat jim a být uctivý.

Tyto dovednosti dále mohou rozvíjet výtvarné myšlení a dětskou tvořivost, podněcovat výtvarné porozumění a pochopení, hodnotící schopnosti a vést k respektování hodnot světa a hodnot lidí. Při všech těchto cílech by pedagog neměl zapomenout uznávat žáka a jeho individualitu. Celým vzdělávacím a výchovným procesem se prolínají pedagogické principy.

Jsou to zejména:

- zásada názornosti, kdy žák má svými smysly poznat předmět nebo jev, o kterém se má něco naučit,
- zásada uvědomělosti neboli aktivity, při níž si žák osvojuje poznatky samostatně a aktivně,
- zásada trvalosti, kde je cílem vštípit poznatky tak bezpečně, aby je žák používal běžně ve své činnosti.

Tak jako ve všech ostatních předmětech, i ve výtvarné výchově se začíná od nejjednoduššího a postupuje se ke složitějšímu. Nejdřív se žák učí rozpoznávat a pojmenovávat objekty, tvary, linie a barvy, dále je porovnává a třídí podle podobností. Učí se vyjadřovat svůj názor, hájit si ho a naslouchat názorům ostatních. Hledá inspiraci kolem sebe, ztvárňuje své nápady, myšlenky a pocity vhodnými prostředky a propojuje je se svými životními zkušenostmi. Seznamuje se s různými podobami umění a s řádem v něm. (srov. http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf).

3 Praktická část

3.1 Popis školy

3.1.1 Historie školství Zdíkovska

V roce 1781 byla zřízena v Malém Zdíkově církevní lochie, která byla v roce 1787 povýšena na faru. Při ní byla také zřízena škola. Do obvodu zdíkovecké školy patřil Zdíkov a přilehlé obce (Masákova Lhota, Nový Dvůr, Račov). 24. 10. 1879 byl položen základní kámen nové budovy školy. Ve školním roce 1884 – 1885 navštěvovalo čtyři třídy obecné školy celkem 361 žáků.

Důležitým rokem byl rok 1920. Tehdy bylo 1. září zahájeno vyučování 1. ročníku státní občanské školy (později přejmenované na školu měšťanskou) a ta byla umístěna v místnostech bývalého vrchnostenského sídla v zámecké budově. Obecná škola zůstala v původní budově až do roku 1954, kdy se na základě zákona o zřizování osmiletých základních škol přestěhovala do nově zadaptované zámecké budovy.

Už od roku 1939 se uvažovalo o stavbě nové školní budovy. Dlouholetá snaha byla završena v roce 1972, kdy byl 4. listopadu položen základní kámen. Stavba byla v roce 1975 dokončena a 1. září zahájeno vyučování. ([http:// www.zszdikov.cz](http://www.zszdikov.cz)).

3.1.2 Základní škola a Mateřská škola Zdíkov

Zřizovatelem Základní školy a Mateřské školy Zdíkov je Obec Zdíkov. Škola má čtyři součásti – základní školu, mateřskou školu, školní družinu a školní jídelnu. Vlastní areál základní školy je tvořen školním pavilonem, ve kterém probíhá výuka, mimoškolním pavilonem – tři oddělení školní družiny, odborné učebny, školní jídelna, technické zázemí a tělocvična. Kapacita školy je 300 žáků, školní družina pojme ve třech odděleních 70 dětí. Areál mateřské školy tvoří tři třídy s kapacitou 80 dětí.

3.2 Příprava projektu

V praktické části své bakalářské práce jsem se rozhodl zapracovat tvůrčí principy feng shui v rámci hodin výtvarné výchovy u náhodně vybraného vzorku žáků prvního a druhého stupně v ZŠ a MŠ Zdíkov. Uvedl jsem šest tvůrčích principů feng shui, které budou primárně zaměřeny na přírodu, na práci v přírodě, na tvorbu s motivy přírody a přírodními materiály. Tak, jak jsem již psal v úvodu teoretické části bakalářské práce, pociťuji potřebu ukázat dětem – žákům důležitou funkci životní energie a její nezastupitelnou funkci v přírodě a v životě.

Projekt jsem také konzultoval s pedagogy ze ZŠ a MŠ ve Zdíkově, kde jsem vykonával praxi ve školní družině. Právě ze zkušeností z této praxe vycházím. Pokusím se zdánlivě cizí tvůrčí principy přetransformovat a ukázat, že tyto principy všichni znají a vnímají je automaticky.

3.3 Tvůrčí principy feng shui

Harmonická tvorba pro život musí odrážet základní pravidla života samého. Učení tvorby by mělo vycházet z obecně platných principů, které lze odpozorovat v přírodě. (KOVÁŘ, BÖHMOVÁ 2004: 11).

3.3.1 Lekce první - Princip prásily, životní energie

Ročník: Devátý

Časový úsek: 2 vyučovací hodiny (2 x 45 minut)

Předmět: Výtvarná výchova

Mezipředmětové vztahy: Český jazyk, prvouka

Východisko na první lekci projektu:

První hodinu jsem pojal jako zahajovací a seznamovací. Žáci se dozvěděli, že feng shui vychází z předpokladu, že vše je prochnuto energií – prásilou, nazývanou čchi, ukotvenou těžišti. Čchi musí volně proudit prostorem, přesněji řečeno meandrovat. Lokalizace čchi je prvním předpokladem správně utvářeného prostředí. Jestliže zablokujeme čchi, např. zastavením těžiště tak, že se nemůže volně pohybovat, zablokujeme tím sebe sama. Naši předci jasně cítili, že činí dobře, když centrální prostor nechají volný (náves, náměstí, nádvoří, dvůr). (KOVÁŘ, BÖHMOVÁ 2004: 11).

Úkol: Pomocí kresby/ malby znázornit školu, nádvoří školy a jejího přilehlého okolí.

Klíčové kompetence:

- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence pracovní
- Kompetence k učení

Cíle:

- Rozvoj skupinové komunikace v rámci hodin výtvarné výchovy
- Podnítit v žácích fantazii a učít se spolupráci ve skupině
- Zdokonalit dovednost při kreslení/ malování
- Rozvíjet výtvarnou představivost a fantazii při zobrazení konkrétní věci

Reflexe:

- Motivace

Na úvod hodiny jsem zvolil didaktickou hru, ve které se budou žáci snažit přijít na to, kde se vlastně může nacházet životní energie. V první hodině jsme se bavili o předmětech, které se nám líbí, nebo nelíbí a snažili jsme se najít spojitost s energií, kterou tyto předměty vyzařují.

Děti jsou překvapené, když přicházejí na vliv energie v pouhých předmětech a uvědomují si spojitosti s tím, jestliže se jim určité věci líbí nebo nelíbí.

- Hlavní část:

Rozdělení do skupin, rozdání papírů a zvolení techniky kresby/ malby. Každá skupina si může zvolit libovolnou techniku kresby, anebo může použít stejnou techniku kresby jako ostatní. Nechávám to na jejich domluvě.

Žáci si rozdali papíry a pomůcky pro kreslení. Měli radost z volného výběru techniky provedení kresby.

- Zadání úkolu:

Každá skupina má za úkol namalovat libovolnou technikou školu, nádvoří školy a její přilehlé okolí. Nejdůležitějším prvkem tohoto úkolu není namalovat budovu školy, ale uvědomit si a namalovat prostranství před školou, kde nejsou žádné zábrany, které by překážely průniku světla a energie do školy.

Většina skupin se zaměřila na práci s pastelkami, ale velice příjemné je pozorovat skupinku, která pracuje s roztíratelnými barvami. Nejdůležitější je, aby si děti vybavily místo, které mají namalovat. Snaží se aplikovat nejrůznější postřehy drobností, které jsou v místech dobře známých. Děti jsou zvyklé pracovat ve skupinách, proto jim spolupráce ve skupině nedělá větší problémy.

- Forma hodnocení úkolu

Hodnocení celého projektu bude probíhat jak po jednotlivých výtvarných úsecích, tak na konci celého projektu převážně slovní formou – ode mne, ale především od žáků samotných. Po každé hodině si připomeneme a společně shrneme, co jsme v ní udělali, co nás bavilo, překvapilo, co naopak ne a co bychom příště udělali jinak.

- Závěr:

Žáci mi odevzdají své výtvary. Zopakujeme si, co jsme dnes měli udělat. Ukážeme si na konkrétních výtvorech otevřenou část nádvoří a směr otevření v závislosti na světových stranách. Možnosti toku energie bez žádných překážek.

Většina žáků je překvapena, že byt všichni malovali stejné nádvoří, které léta znali, ne všichni došli ke stejnému výsledku. Žáky jsem v průběhu práce nijak neomezoval a nezasahoval do ní. Byl jsem rád, že se dokázali naplno ponořit do práce, kterou dostali. Všichni pracovali ve skupinách a snažili se spolu komunikovat. Během obou hodin vládl ve třídě klid a bylo z nich cítit, že za svou práci cítí odpovědnost.

3.3.2 Lekce druhá - Princip pěti živlů, kompatibility elementárních vlastností

Ročník: Čtvrtý

Časový úsek: 2 vyučovací hodiny (2 x 45 minut)

Předmět: Výtvarná výchova

Mezipředmětové vztahy: Prvouka

Východisko druhé lekce projektu:

V předchozí lekci se žáci seznámili s životodárnou energií a dotkli se úvah o vyzařování energie z předmětů, které jsou jim příjemné, a které nikoliv. Pro pokračování v poznání základních principů feng shui, jsem zvolil princip pěti živlů, pro harmonické sladění a uspořádání světa.

Vše v přírodě se skládá z cyklů pěti základních forem energie (elementů, živlů), jejichž síly by měly být ve vyváženém, kontrolovatelném stavu – oheň (slunce), kov (vítr), země (půda), voda a dřevo (strom). Tyto živly se projevují v různých materiálech, tvarech i barvách. Převažující prvek je třeba pro pocit rovnováhy vyvážit do harmonického vztahu zase jiným prvkem. Vzájemné vyživování nebo ničení těchto elementů teprve vytváří celek a rovnovážný vztah. Všechny pět prvků můžeme využívat jako obnovitelný zdroj přírodní energie. (KOVÁŘ, BÖHMOVÁ 2004: 11).

Úkol: Vytvořit za pomoci barev, barevných papírů, lepidla a kousků textilu mandele.

Klíčové kompetence:

- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence pracovní
- Kompetence k učení

Cíle:

- Schopnost spolupracovat ve skupině vrstevníků, účinně komunikovat, sladit respektování druhých a sebeprosazování
- Podnítit v žácích tvůrčí fantazii
- Rozvoj tolerance k výtvarným technikám druhých
- Upevňovat dovednost práce s výtvarnými pomůckami a materiálem
- Prohlubovat cit pro kombinaci barev
- Rozvíjet výtvarnou představivost a fantazii při vytváření mandelů

Reflexe:

- Motivace

Sedneme si s žáky do kruhu, děti si vezmou pastelky a já jim povím legendu o dřívějším rozdělení světa. Děti pak mají přiřadit čtyři pastelky ke čtyřem rasám a potom čtyři barvy ke čtyřem elementárním živlům. Jakmile to provedou, vysvětlím dětem, proč jsem seřadil právě svoje rasy k daným živlům a odůvodním toto počínání starou moudrostí, protože každá rasa umí hospodařit s takovým elementárním živlem, kterého má nedostatek. Proto si ho také váží.

- Příběh

V severní Americe žije kmen indiánů Hopi, který kdysi dávno přivedl na území, kde dnes žijí jakýsi „Velký duch“. Nechal jim kamenné destičky se zákony, v souladu s nimiž mají žít. Lidé Hopi se rozcházejí do čtyř světových stran a to podle barvy svojí kůže. Přitom odnášejí s sebou i ony kamenné destičky s učením. Bílí lidé byli posláni do Evropy, zástupci žluté barvy pleti do Asie, zástupci černé pleti do Afriky a zástupci rudé pleti jsou v Americe. Každý si odnesl svoje učení a každý uctívá a dokáže využít jiný druh elementárního živlu. Podle kmene Hopi, jedinou cestou, jak zabránit tomu, aby se lidstvo navzájem nevyhubilo, je návrat k souznění s přírodou. Spojení všech ras dohromady a učení se jeden od druhého, nejenom jak přírodu vykořisťovat, ale hlavně jak jí pomáhat a chránit, neboť nejsme jejími pány, nýbrž součástí.

- Hlavní část

Tvorba mandele. Nejdříve vysvětlím dětem, co taková mandel je, jak se taková mandel dá udělat. Nejdůležitějším faktem zůstává, že mandel je výkladní skříň autorovy duše. Autor zde může výtvarně zachytit náladu a jeho rozpoložení. Aby na nás potom výtvar udělal dobrý dojem, měly by být vyváženy použité barvy a materiály.

Rozdělím žáky do skupin. Rozdám jim papíry. Ze všeho nejdříve se děti mají rozhodnout, jakým způsobem budou mandel vytvářet. Ke své práci mohou použít i jiné materiály jako třeba textil nebo barevné papíry. Já jim do práce nezasahuji, jen když potřebují poradit s výběrem šablony (misky, sklenice) pro kružnici. Každý žák tvoří vlastní mandel, kde by měl na základě příběhu a vlastní nálady použít vyvážení barev, aby spolu tvořily harmonický celek.

Žáci se do práce pustili s radostí, posílení příběhem, který má v sobě nejenom poučení, ale i naději v to, že až lidstvo jednou dostane rozum, konečně bude „ráj na zemi.“ Děti se snaží co nejlépe podle jejich představ sladit jednotlivé kružnice a jejich výplně do barev. K práci přistupují zodpovědně.

- Závěr:

Sedneme si s žáky do kruhu. Shrňme si, co bylo cílem druhé lekce. Každý žák dostane slovo, aby mohl zhodnotit svou práci. Může se také vyjádřit, co se mu na práci líbilo nebo nelíbilo.

- Některé postřehy žáků:

„Úžasný příběh.“

„Pane Sojko, myslíte si, že se jednou lidstvo spojí?“

„Nádherná mandela, ještě včera jsem nevěděl, že něco takového existuje.“

Dětem se práce moc povedla. Občas se nemohly dohodnout, jaké barvy použijí, nebo jaký vzor udělat v kružnici, ale nakonec se vždy domluvily a za použití kompromisu vše zvládly. Bohužel jsem jim nemohl odpovědět na otázku, zda se lidstvo zase spojí. Jen jsem jim řekl, když se budou učit všimnout si věcí kolem sebe, pomáhat ostatním a radovat

se z krás a maličností. Určitě přispějí k tomu, aby z nich možná byli lepší lidé. Zla je všude mnoho a bohužel překrývá to dobré.

3.3.3 Lekce třetí - Princip měkké linie, přirozeného toku energie

Ročník: Druhý

Časový úsek: 2 vyučovací hodiny (2 x 45 minut)

Předmět: Výtvarná výchova

Východisko třetí lekce projektu:

V předchozích lekcích jsme s žáky devátého a čtvrtého ročníku zkoumali proudění energie v místech jim dobře známých a tvořili jsme mandele, kde jsme se snažili docílit harmonie mezi obrazci a barvami. Pro třetí lekci jsem si vybral žáky z druhé třídy z důvodu zkoumání principu měkké linie.

Měkká linie je člověku i přírodě bližší, než rovná čára. Vše, co nás od tisíciletí obklopovalo, mělo většinou měkký oblý tvar – meandry řek, kmeny a větve stromů, kopce, kameny, oblaka. Jestliže měkce plynoucí říčku napřímíme a naženeme do betonového koryta, změníme bubláni a šumění životodárné vody v úprk a hučení smrtícího živlu.

Pozitivní čchi tímto měníme na zákáznosné ša. Procházíme-li po zahradě po jednotlivých zákrutech, podvědomě se zklidníme, více pozorujeme okolí, přemýšlíme o souvislostech – jakoby získáváme čas. Přímý chodník nás žene z jednoho místa do druhého a my prcháme a ani nevíme, kolik pěkného jsme minuli v bezhlavém spěchu. Také v interiéru je nám příjemnější zaoblený nábytek a rohy stěn, než ostré hrany, které skoro až přitahují, abychom se o ně bolestivě uhodili. (KOVÁŘ, BÖHMOVÁ 2004: 11-12).

Úkol: Pomocí kresby/ malby znázornit vázu a krychli. Barevnými čarami odlišit od sebe měkké linie od tvrdých.

Klíčové kompetence:

- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence pracovní
- Kompetence k učení

Cíle:

- Rozvoj skupinové komunikace v rámci hodin výtvarné výchovy
- Podnítit žáky k tvůrčí fantazii
- Rozvoj tolerance k výtvarným postupům druhých
- Upevňovat dovednost práce s výtvarnými pomůckami a materiálem

Reflexe:

- Motivace

Rozestoupíme se podél stěn ve třídě. Děti mají za úkol jednotlivě přecházet na protější stranu ke svému spolužákovi, vždy podle jména, které já řeknu. Avšak nesmí jít přímou cestou, nýbrž libovolnými kličkami, nebo okolo stěn, aby se k danému spolužákovi dostaly. Jestliže jsou všichni alespoň dvakrát vystřídání, sedneme si do kruhu a děti sdělují pocity, které měly při přecházení místnosti. Která cesta k danému spolužákovi byla přirozenější.

Děti jsou překvapené, nad zjištěním, že při přecházení okolo stěn, byla cesta zdlouhavá. Naopak jestliže šly kličkami ke svému spolužákovi, bylo to pro ně příjemnější.

- Hlavní část:

Každému žákovi jsem rozdál papír, který byl přehnut na polovinu. Na jednu polovinu měli žáci namalovat vázu a na druhou krychli. Byť se mi zdál úkol triviální, pro některé žáky druhého ročníku to byl problém. Nejdříve jsem musel dětem vysvětlit, co je to krychle, ukázat kostku, kterou jsem měl za tímto účelem připravenou a některým ještě vysvětlit a znázornit na tabuli postup malování krychle.

Děti se pustily okamžitě do práce. Nejdříve všichni malovali vázu, samozřejmě někteří ji doplnili květinami. Nakonec si nechali krychli. Ta jim dělala nejvíce problém. Zde bylo nejlépe patrné podvědomé osvojení si měkkých a tvrdých linií. Do měkkých linií se děti pustily bez jakýchkoli dotazů, ale dokonale rovné a na sebe navazující čáry, jako má krychle byl problém.

- Závěr:

Po odevzdání svých prací si sedneme a zopakujeme si, co jsme dnes dělali. Na konkrétních výtvorech si ukážeme měkké a tvrdé linie, které v sobě mají tak známé předměty, jako jsou váza a krychle. Snažíme se nalézt ještě další příklady, kde jsou zřejmé tyto měkké a tvrdé linie, jako jsou: kámen, škeble, míč a naopak cihla, krabice aj.

Všichni žáci se shodli, že krychle je sice jednoduchým předmětem, který všichni od malička znají a používají, ale daleko snáze se jim malovala váza, protože má oblé tvary a její jednoduchost se tomu až nabízela. Jestliže ji někteří žáci doplnili květinami a ozdobami mi vůbec nevadilo, protože samotná váza má sice měkké linie, ale zároveň je to prostředek pro ukládání květin a samozřejmě slouží jako dekorace jak domova, tak obchodu nebo kanceláře. Zároveň může být ozdobou třeba i pracovního stolu v dílně.

3.3.4 Lekce čtvrtá - Princip symboliky

Ročník: Osmý

Časový úsek: 2 vyučovací hodiny (2 x 45 minut)

Předmět: Výtvarná výchova

Východisko čtvrté lekce projektu:

V třetí lekci jsme s žáky druhé třídy zkoumali princip měkké a tvrdé linie avšak pro čtvrtou lekci, jsem si zvolil žáky osmé třídy. Vzhledem k jejich otevřenosti a spolupráci, jsem se rozhodl, provést zde další, čtvrtou lekci, která se bude týkat principu symboliky.

Feng shui zdůrazňuje potřebu symbolů a umění v životě člověka. Například okolní krajina je popisována pomocí vlastností různých nebeských zvířat (drak, tygr, želva, fénix), která mají vztah ke světovým stranám. Důležité je, aby symboly byly pro člověka čitelné, ukotvené v čase i tradici, oslovovaly ho, vzbuzovaly v něm pozitivní asociace. Úlohou umění podle feng shui je negace záporných jevů v prostředí a nasměrování člověka k růstu. Umění má být motivací k dobru, kráse a harmonii. (KOVÁŘ, BÖHMOVÁ 2004: 12).

Úkol: Pomocí kresby/ malby znázornit symbol a vysvětlit jeho význam.

Klíčové kompetence:

- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence pracovní
- Kompetence k učení

Cíle:

- Učit se tvůrčí spolupráci ve dvojici a ve skupině
- Podnítit v žácích tvůrčí fantazii
- Rozvoj ve čtení symbolů
- Rozvoj tolerance k druhým

Reflexe:

- Motivace

Sedneme si do kruhu, začnu dětem ukazovat obrázky symbolů, které znají, používají a vůbec si neuvědomovaly, že jsou to symboly, protože je vnímaly už podvědomě z domova naučenými vzorci chování. Jestliže děti vidí srdce, je to symbol lásky, jako čtyřlístek je symbol štěstí. I takové dopravní, turistické aj. značky, jsou symboly pro pohyb a provoz nejenom na pozemních komunikacích, ale i po cestách mimo ně. Dále jsme pokračovali v symbolech, které mají metaforická přirovnání, jako byla ryba, kde vlastně někdo mlčí jako ryba, cítí se jako ryba ve vodě, nebo je zdravý jako ryba. Pokračoval jsem v složitějších přirovnáních, jako byly kořeny. Ty znázorňují rodinu, rodinné zázemí, odkud vlastně člověk vyrůstá.

Vzhledem k faktu, že se snažím použít princip symbolu ve feng shui, pokračoval jsem v symbolice již zmíněného feng shui, jako třeba: drak je uznáván jako symbol dobrého údělu, jak už jsem v teoretické části zmínil jin jang zase symbol harmonie a sounáležitosti. Symboly vlastně soustřeďují a umocňují myšlenky a přinášejí také poselství.

Jednoduché a v našem světě známé symboly, jako byly: srdce, kříž, některé značky, děti bezpečně poznaly. Při zacházení do metaforických přirovnání se chytaly jen občas, ale mimo znaku jin jang děti nemají vůbec povědomí o východních symbolech, co vlastně ztvárňují a proč se umísťují do jakých koutů domova.

- Hlavní část:

Rozdělil jsem děti do dvojic, kde každá dvojice měla vymyslet, nakreslit svůj symbol a vysvětlit jeho význam. Už při prvních konfrontacích ve dvojicích je zřejmé, že nejvíce jsou dětem z hlediska symboliky blízké dopravní značky.

U dětí je znát velká představivost a chuť do práce. Ze začátku vůbec nevěděly a neměly představu o své tvorbě. Jestliže jsme se dostali na otázku značek, jako formu symbolů, byla na nich vidět úleva. Každý začal vymýšlet různé formy života, na které by případní motoristé a chodci měli dávat pozor nebo kam by se neměly dostat.

- Závěr:

Na závěr lekce se snažíme ještě před vysvětlením autorů symbolu uhádnout, o jaký symbol jde. Jestliže to neuhádneme, sami autoři nám vysvětlí význam jejich symbolu.

Žáci využívají svojí představivosti a snaží se vymyslet různé značky pro věci a zvířata, která se na pozemních komunikacích nepoužívají. Práce se jim velice líbila, protože zde mohli popustit uzdu svojí fantazii a mohli třeba vymyslet značku pozor drak, nebo zákaz vstupu žely, pozor zloději nebo zákaz válek. Ještě než jsme naši lekci ukončili, vrátil jsem se k symbolům moderní doby, což byli smajlíci. Byl jsem až překvapen, jak děti jednotlivé symboly znají. No, člověk se má pořád co učit i od těch nejmenších.

3.3.5 Lekce pátá - Princip umírněnosti

Ročník: Sedmý

Časový úsek: 2 vyučovací hodiny (2 x 45 minut)

Předmět: Výtvarná výchova, prvouka

Východisko pro pátou lekci projektu:

Pro zpracování této lekce, jsem sestoupil do sedmé třídy, kde se žáci na mě už těšili, protože od ostatních spolužáků vyzvěděli, že do školy chodí jakýsi pán, který dělá nějaký projekt ve výtvarné výchově. Děti na mne byly zvědavé a tušily, že přijdu zase s něčím novým. Pro další činnost jsem chtěl použít prostředí, které je velice známé každému žákovi. Byl to jeho dětský pokoj.

Umírněnost či uměřenost chápeme jako správnou míru a měřítko. Staří Číňané vyzorovali, že člověk se cítí dobře v prostředí, které koresponduje s jeho fyzis. V tělesném prostoru si připadáme přiškrcení, v příliš velkém naopak ztracení. Extrém na tu či onu stranu je pro člověka nepříjemný. To platí nejen pro práci s tvarem, ale i s materiálem nebo barvou. Sytá barva může vyvolávat v člověku až fyzickou nevolnost, vést k agresivitě, brzo se jí nabažíme, jemné pastelové tóny jsou přijatelnější, uklidňující, můžeme být s jimi obklopeni dlouhou dobu bez pocitu tlaku. Proto feng shui syté barvy používá spíše střídmě, na drobné obměnitelné jednotlivosti, a pastelové barvy zase do větších celků. Vyhýbá se extravaganci za každou cenu a naopak usiluje o tiché štěstí, které vše kolem sebe prozařuje. (KOVÁŘ, BÖHMOVÁ 2004: 12).

Úkol: Pomocí kresby/ malby nebo barevných papírů vytvořit model barev stěn svého pokoje.

Klíčové kompetence:

- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence pracovní
- Kompetence k učení

Cíle:

- Učit se tvůrčí spolupráci ve skupině
- Podnítit v žácích tvůrčí fantazii
- Prohlubovat cit pro kombinování barev
- Rozvoj výtvarné představivosti a fantazie
- Rozvoj citlivosti pro objevování výtvarných hodnot v barvách a tvarech přírody

Reflexe:

- Motivace

V dnešní lekci si žáci zkusí vytvořit ve skupinách model svého pokoje, který bude mít jen obvodové stěny. Zde se budou snažit dosáhnout určité umírněnosti a harmonie pomocí kombinace barev a doplňků.

V teorii feng shui jsou jednotlivé barvy přiřazovány jako jin a jang, podle toho, jak působí na pocity člověka. Vychází ze dvou základních barev, což je modrá (jin), která vyvolává v člověku pocit klidu a jistoty a červená (jang), která naopak člověka vzrušuje a rozněcuje. Přidáváme-li do modré barvy žlutou barvu, která je neutrální, získáme barvu žluto-zelenou, čímž se dostáváme do aktivního aspektu jang. Naopak jestliže přidáváme do červené barvy barvu modrou, vznikne nám barva fialová, která má blíž do pasivního aspektu jin.

Děti už se dříve seznámily při hodinách výtvarné výchovy s kombinací a ředěním barev. Těší se, jak budou vymýšlet kombinace ve svých modelech. Tyto modely by měly být jako skutečné pokoje, kde by děti mohly odpočívat, čerpat nové síly a trávit část svého volného času. Proto by se měly soustředit především na vhodnou kombinaci barev.

- Hlavní část:

Rozdělil jsem děti do skupin, kde každá skupinka měla vyrobit model svého pokoje, který bude mít jen podlahu a stěny. Tyto stěny mohou být barevné dle jejich představ a mohou tyto barvy doplňovat třeba obrázky aj. Musí se hlavně spolu domluvit na

barvách a doplňcích stěn pokojů, aby v těchto pokojích mohly odpočívat a čerpat energii. V nevhodně vymalovaném pokoji by dítě mohlo propadat někdy až k agresivitě a depresím.

Děti se nejdříve domluvíly, kdo, jaký kus stěny nebo podlahy bude dělat. Potom se musely dohodnout na barvách, které pomocí barevných papírů dají na stěny. Vzhledem k tomu, že děti mají s výtvarnou činností zkušenosti, jde jim práce hezky od ruky.

- Závěr:

Ke konci lekce, si shrneme, co jsme měli za úkol a snažíme se zhodnotit všechny práce. Zde se také žáci dozvídají, že práce, kterou dnes dělali, bude základem pro další lekci, což je princip rovnováhy.

Žákům se některé pokoje podařilo velice příjemně sladit. Pobyt v těchto pokojích by jim nečinil žádný problémy. Naopak některým se moc nepovedla kombinace barev, takže pokoj působil smutně a chladně. Všichni jsou zvědaví na další lekci, kterou jsem nastínil pouze názvem. Chtěl jsem, aby se měli žáci na co těšit.

3.3.6 Lekce šestá - Princip rovnováhy (jednoty) v rozmanitosti, dynamické rovnováhy mezi polaritami

Ročník: Sedmý

Časový úsek: 2 vyučovací hodiny (2 x 45 minut)

Předmět: Výtvarná výchova, prvouka

Východisko pro šestou lekci projektu:

Jak jsem již v páté lekci nastínil, tvorba pokojíčků, tedy jejich podlah a stěn, je pro šestou lekci výchozím prvkem. V této lekci se děti pokusí vymyslet a navrhnout nábytek do svých již vytvořených modelů pokojíčků.

Tak jako v přírodě je i v umělém ekosystému ve vzájemné součinnosti množství rozmanitých až protichůdných prvků, utvářejí dohromady vyvážený, pulsující, harmonický, plně funkční celek. Žádná část celku neexistuje jako pouhá samostatná část. Je současně individuem, ale i součástí, jež existuje ve vztahu k dalším částem, respektive součástem. Například les není jen množinou stromů, ale živé společenství mnoha součástí, mnoha živých i neživých prvků. Zničíme-li nebo opomeneme nějaký podstatný prvek, nebo násilně implantujeme něco navíc, celý systém se dostane do nerovnováhy, přenášené i na člověka. Feng shui dokáže pracovat v utváření prostředí s mnoha různými a protikladnými prvky (jin – jang) tak, aby vše směřovalo k rovnováze, ke kráse a jednotě. (KOVÁŘ, BÖHMOVÁ 2004: 12-13).

Úkol: Pomocí stavebnice vytvořit plastický model svého pokoje.

Klíčové kompetence:

- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence pracovní
- Kompetence k učení

Cíle:

- Učit se tvůrčí spolupráci ve skupině
- Podnítit v žácích tvůrčí fantazii
- Prohlubovat cit pro kombinování barev
- Rozvoj výtvarné představivosti a fantazie
- Zdokonalit technické výtvarné dovednosti – stříhání, trhání, lepení

Reflexe:

- Motivace

V dnešní lekci si žáci vytvoří nábytek a doplňky, do modelů, který si vyrobili v páté lekci. Zde se budou snažit dosáhnout rovnováhy mezi plochou místnosti a použitým nábytkem. Samozřejmě to vše v závislosti na použitých barvách. Na tabuli jsem na základě dotazů a odpovědí sepsal nábytek a doplňky, které by v dětském pokoji, podle mínění dětí, neměly chybět.

Jelikož děti své místnosti mají předpřipraveny, co se týká stěn, podlah a barevného provedení, nyní musí vymyslet nábytek, aby ladil a vytvářel harmonii celého pokoje, kde by děti měly odpočívat. Při vymýšlení nábytku a doplňků, které píšu na tabuli, se snažím všechny věci konkretizovat. Jako hračka – auto – malé/ velké – závodní/ nákladní.

- Hlavní část:

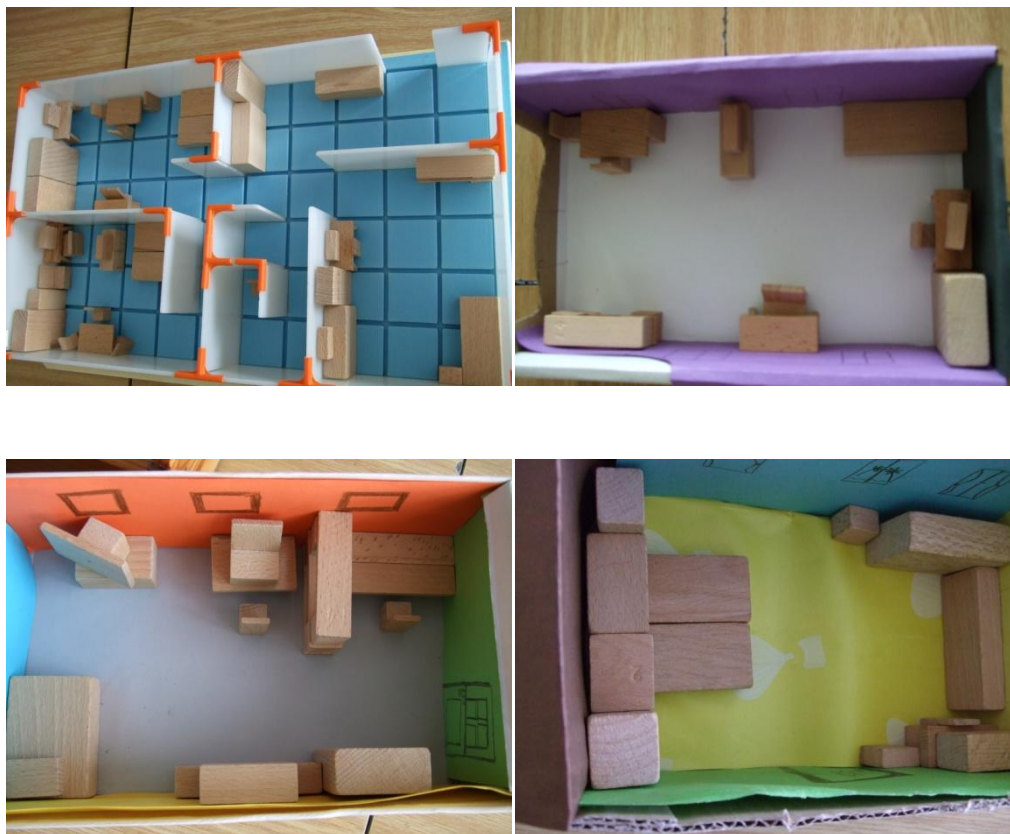
Děti vytvořily skupiny, ve kterých již dříve pracovaly na svých modelech prázdných pokojů. S paní učitelkou jsme našli stavebnice pro tvorbu plastických modelů bytů a místností. Tyto stavebnice pocházely z roku 1978. Náhodou jsme je objevili při hledání materiálů pro pátou lekci. Do každé skupiny vyšla jedna. V těchto pokojích by se mělo skloubit čisté, příjemné a pohostinné prostředí s celkovou uvolněností a otevřeností.

První úkol pojali všichni stejně. Začali se domlouvat, jaký nábytek použijí, k čemuž jim velice dobře posloužil seznam nábytku a předmětů na tabuli, který jsem tam napsal za pomoci žáků. V dalším sledu bylo na řadě sestavení nábytku v závislosti na oknech a dveřích místnosti.

- Závěr:

Na závěr lekce jsme si prohlédli všechny výtvary. Ačkoliv se některým zrovna nevyvedlo poměrové ztvárnění některých kousků nábytku vůči sobě, práce se jim povedla. Zopakovali jsme si účel této lekce a odhadem zkontrolovali poměr nábytku a volného prostoru v pokojíčku.

Žákům se pokoje povedli a zjistili, že není snadné dodržet poměr zastavěné místnosti vůči volnému prostoru. Dále jsme si ukázali na konkrétních případech, jak je důležité nezastavovat nábytkem okna, dveře a ani topení, které by případně bylo v pokoji. Volný průchod energie je velice důležitý pro příjemný pobyt v pokoji, kde by mohlo dítě relaxovat a čerpat energii na další den. Práce se stavebnicí se dětem natolik zalíbila, že si každý udělal svůj projekt pokoje. Někteří to pojali tak důkladně, že nechyběl ani záchod, koupelna a chodba. Škoda jen, že se tyto stavebnice už asi nevyrábí. Byly by velkým přínosem pro tvůrčí projekty žáků a kreativní vyjádření.

3.4 Zhodnocení projektu

Na projektu jsme s žáky pracovali přibližně jeden měsíc. V jeho závěru jsme si společně zopakovali všechny lekce, kterými jsme prošli, povídali si o tom, co nás nejvíce bavilo, které okamžiky patřily k těm těžším a které zase k lehčím. Každého žáka zaujalo něco jiného, ale nejvíce je bavilo, vytváření mandel a tvorba plastických modelů pokoje. Zaujal je starý indiánský příběh, který měl v sobě nejenom poučení, ale i naději do budoucna.

Žáci si vyzkoušeli některé techniky a metody, se kterými se doposud nesešli. Upevnili si své dovednosti a znalosti. Dokázali se navzájem obohatit a každý vnést do projektu něco svého, což bylo velice důležité. Byl jsem rád, že se projekt také líbil paní učitelce Mgr. Zdeňce Pešlové, která vyučuje výtvarnou výchovu na škole.

4 Závěr

Přiblížení základních principů feng shui bylo pro mě srdeční záležitostí. Když jsem přišel za svou vedoucí bakalářské práce, paní Mgr. Irenou Kovářovou s tímto tématem, byl jsem rád, že ho schválila. Kdysi jsem se velice zajímal o jógu, wu-shu, buddhismus i hinduismus. Dnes díky feng shui jsem musel změnit pohled na svět a na život. Setkal jsem se s lidmi, kteří tvrdili: „Feng shui se týká jen architektury.“ Není tomu tak, sám jsem se při studiu mnoha materiálů pro tvorbu této práce přesvědčil, že feng shui je svázáno s celým člověkem, s jeho životem a víc než by se nám mohlo zdát. Některá pravidla, která jsou dána feng shui děláme a dodržujeme podvědomě, aniž by jsme je nějak vnímali, nebo přemýšleli o nich. Když jsem v roce 2005 stavěl dům, vůbec jsem neměl ani ponětí, že nějaké feng shui existuje, ale při studování materiálů k této práci jsem byl mile překvapen, že ve většině pravidel jsem dodržel veškeré zásady vyplývající z tohoto učení.

S dětmi pracuji asi devět let ať na letních táborech jako vedoucí, tak jsem vedoucím rybářského kroužku a referentem odboru mládeže místní organizace českého rybářského svazu. Zpracování praktického projektu s aplikací principů feng shui byla pro mě příjemná výzva, kterou jsem vzal, jako hosenou rukavici.

Důležité momenty jsem postřehl ve zpětné vazbě, kdy mi jedna maminka řekla:
„Vy přece pracujete s rybáři a ti nevytváří mandely, nebo ano?“

Nejvíce mě asi dostalo, když druhá maminka pochválila synovu mandelu a chtěla zapsat dítě na rybářský kroužek, aby se naučil více technikám. Práce mne opravdu bavila a myslím si, že cíl, který jsem si vytyčil, byl splněn.

Z mého hlediska bylo nejdůležitějším cílem vyzkoušet si projektovou metodu v praxi, vytvořit si na ni svůj názor, zaujmout k ní určitý postoj a zjistit, zda s ní budu pokračovat v další výuce. Během mého projektu jsem měl možnost se s ní detailně seznámit. Určitě během mého projektu se našly okamžiky, kdy se dala daná činnost směřovat jiným směrem, ale tyto nedostatky přijímám jako motivující prvky pro další zlepšení své práce.

Při pozorování zápalu žáků do své práce, jsem měl pocit, že jsem to vzal za správný konec. Děti práce bavila a výtvary, které měly, si každý odnesl domů. Snad proto ty nečekané ohlasy maminek. Je zřejmé, že projektová metoda se nesmí používat denně, protože by žákům zevšedněla a přestala by mít to kouzlo, které má při občasných používáních.

5 Seznam použitých zdrojů

5.1 Literatura

- 📖 BABYRÁDOVÁ, H. *Symbol v dětském výtvarném projevu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2079-2.
- 📖 DJEMELOVÁ, L. *Feng-šhui. Průvodce po cestě k harmonickému životu*. Praha: Lopan, 2000. ISBN 80-7181-693-0.
- 📖 KOVÁŘ, S., BÖHMOVÁ, I. *Harmonie ekodomu*. České Budějovice: Slunečnice, 2004. ISBN 80-239-3551-8.
- 📖 PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6. aktualiz. a rozšíř. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- 📖 ROESELVÁ, V. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-902267-2-8.
- 📖 SHEN, Z. *Feng-šuej. Cesta k harmonii životního prostoru*. Praha: Ikar, 2002. ISBN 80-249-0095-5.
- 📖 SLAVÍK, J. *Didaktika výtvarné výchovy III., Základy vědeckovýzkumné práce ve výtvarné výchově I., Předmět didaktiky výtvarné výchovy jako vědy*. Praha: SPN, 1990. ISBN 80-7066-268-9.
- 📖 TOO, L. *Feng-šuej. 168 způsobů jak dodat harmonii svému domovu*. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN 80-242-1307-9.
- 📖 UŽDIL, J., ZHOŘ, I. *Výtvarné umění ve výchově mládeže*. Praha: SPN, 1964. ISBN 14-031-64.
- 📖 WEBSTER, R. *Zahrada podle feng-shui*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group k. s. – Knižní klub, 2010. ISBN 978-80-242-2692-7.

5.2 Internetové odkazy

- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2007)*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. [cit. 2012-12-02]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.
- *Základní škola Zdíkov*. [online]. Zdíkov: Obec Zdíkov, 2012. [cit. 2012-12-02]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.zszdikov.cz>>.

6 Seznam zkratek a pojmů

Čchi – univerzální životní síla, resp. Energie, která existuje ve všech živých i neživých věcech reálného světa. Čchi může být příznivá, nepříznivá nebo neutrální.

Feng šuej (feng shui) – tradiční čínské umění, které se zabývá způsoby ovlivňování životního prostoru člověka s cílem jej harmonizovat a dosáhnout v něm co nejpříznivějšího toku energie čchi. V překladu „feng“ znamená vítr a „šuej“ znamená „vodu“, z čehož je jasně patrné tělesné sepětí této teorie se zákonitostmi přírody. Feng šuej se používá k energetické harmonizaci jak obytných prostor, tak pracovišť.

I-ťing – filozofický základ feng šuej, známý též jako „Kniha proměn“. I-ťing je považován za vůbec nejstarší knihu Číny, a také za první písemný pokus o vysvětlení pojmů jin a jang.

Jin a jang – podstata této koncepce byla v Číně známá již odedávna. Samotné pojmy „jin“ a „jang“ se však vžily až za vlády císařské dynastie Čou (cca 1100 až 221 př. n. l.), kdy se tehdejší učenci snažili najít způsob, jak popsat dva na sobě závislé a vzájemně podmíněné protiklady světa. Podle těchto filosofů je jin a jang neustále se měnící kombinace. Den přechází v noc, horké se stává chladným, všechno zlé v sobě skrývá i něco dobré, život může být kdykoliv přerván smrtí. Celý tradiční čínský názor na svět předpokládá vývoj v procesu neustálých změn a proměn. Právě změny jsou výrazem energií čchi neboli životodárné síly univerza.

Kompasová škola – obor feng šuej, který vyhledává pro každého nejlepší individuální místa, směry a situace. Kompasová škola (li-fa) vznikla v čínské provincii Fu-ťien. Vychází z myšlenky, že každá z osmi hlavních světových stran (sever, severovýchod, východ, jihovýchod, jih, jihozápad, západ, severozápad) vyzařuje specifickou energii. Mistři kompasové školy používají při práci kompas luo-pchan, jakož i znalosti z matematiky, astronomie, astrologie a numerologie.

Luo-pchan (lo-pan) – speciální kompas, používaný v tzv. kompasové škole feng šuej. Luo-pchan sestává z jižně orientovaného kompasu, kolem něhož je znázorněno pole pa-kua, astrologické údaje i další detaily, které při práci potřebují mistři feng šuej.

Luo-šu (lo-šu) – symbolický obrazec, zvaný někdy též „magický čtverec“; sestává z kroužků, resp. číselných symbolů, které jsou uspořádány ve čtvercové mřížce. Součty řad ve vodorovném, svislém i úhlopříčném směru jsou stejné. Původní obrazec luo-šu

údajně našel vyrytý do želvího krunýře v řece Luo legendární první vládce Číny, Fu-si. Čtverec luo-šu se hojně využívá v teorii devíti paláců.

Pa-kua (ba-gua) – oktagonální pole, vymezené osmi trigramy I-ťingu a reprezentující osm světových stran kompasové školy feng šuej. V úpravě s centrálně umístěným symbolem jin/jang se pa-kua používá k ochranným účelům. Její hlavní aplikace spočívá v určování příznivých a nepříznivých směrů a míst pro konkrétní osoby.

Trigram – symbol sestávající z kombinace přerušovaných a/nebo nepřerušovaných linií. Přerušované linie reprezentují aspekt jin, nepřerušované aspekt jang. Osm různých kombinací představuje osm trigramů, které tvoří oktagonální pole pa-kua.

7 Přílohy

7.1 Seznam obrázků v textu

<i>Obrázek 1 (SHEN 2001: 31): Jin a jang</i>	13
<i>Obrázek 2 (SHEN 2001: 33): Tato forma pa-kuy se dnes používá nejčastěji.</i>	14
<i>Obrázek 3 (DJEMELOVÁ 2000: 1): Mapka ba-gua</i>	15
<i>Obrázek 4 (WEBSTER 2010: 66): Magický čtverec s vyznačením směrů osmi trigramy.</i>	16
<i>Obrázek 5 (SHEN 2001: 40): Schéma devíti paláců.</i>	18

7.2 Fotografie z tvorby

8 Abstrakt

SOJKA, M. *Přiblížení základních principů Feng-Shui žákům v ZŠ a MŠ ve Zdíkově a jejich aplikace v praktickém projektu.* České Budějovice 2013.

Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta.

Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Irena Kovářová

Klíčová slova: feng shui / energie / metody feng shui / jin a jang / symboly / tvůrčí principy / výtvarný projekt / klíčové kompetence

Tato práce má za úkol aplikovat základní tvůrčí principy feng shui do prací žáků prvního a druhého stupně ZŠ a MŠ Zdíkov ve výtvarné výchově.

První kapitola vysvětluje pojem feng shui a jeho historii. Dále jsou vysvětleny pojmy základních metod feng shui, jejich principy a definicemi ve vztahu k energii hmoty a prostoru. Druhá kapitola je věnována praktické části projektu. Základním tvůrčím principům, jejich významu a všeobecnému popsání projektu. Určení kompetencí a dovedností, jež žák získává, při výtvarné výchově. Prostřednictvím náhodného vzorku žáků je provedena aplikace tvůrčích principů feng shui ve výtvarné výchově. Dále je zde také zmíněna historie školství Zdíkovska a popis školy, kde projekt vznikl.

Abstract

The approach of basic principles of Feng-Shui for the pupils of primary schools and kindergartens in Zvíkov and their application in practical project.

nebo

Keywords: feng shui / energy / methods of feng shui / yin and yang / symbols / creative principles / art project / core competencies

This thesis aims to apply the basic principles of feng shui to the creative work of the pupils in art education on the first and second grade of primary schools and kindergartens in Zvíkov.

The first chapter explains the concept of feng shui and its history. In following there are explained the basic concepts of feng shui methods, their principles and definitions in relation to the energy of matter and space. The second chapter is devoted to the practical part of the project. This chapter specifies these basic creative principles in detail, their importance and general description of the project. There is mentioned a determination of competencies and skills that student receives in art. The application of creative principles of feng shui in art education has been implemented by a random sample of the pupils. . There is also mentioned an educational history of the schools in Zvíkov and a description of the school in which the project has been established.